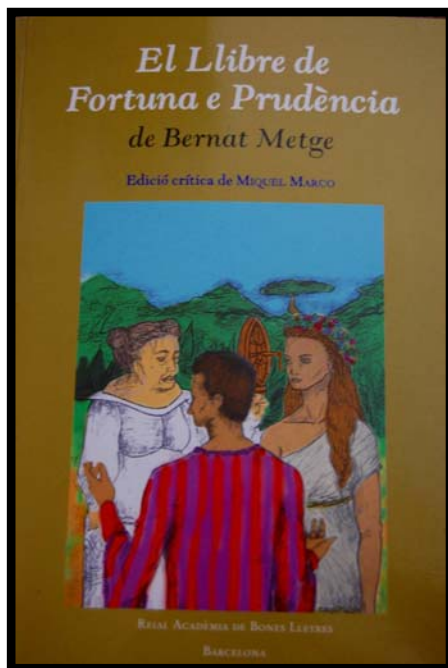

Bernat Metge. Ed. Miquel Marco. *El Llibre de Fortuna e Prudència*. Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres – IVITRA (DIGICOTRACAM. Prometeo), 2010. pp. 140. ISBN: 978-84-933284-2-9.

Reviewed by Òscar Santos-Sopena
University of Maryland – College Park (EE.UU)
UNED – Madrid (Espanya)

L'edició i l'estudi del *Llibre de Fortuna i Prudència* (1381) de Bernat Metge és un treball definitiu filològicament parlant. Acomès per Miquel Marco i Artigas, es tracta d'un volum necessari per a entendre l'escriptura del debat medieval amb un nou aire reflexiu on es manifesta el rebuig de la filosofia escolàstica i l'acostament als continguts humanistes. Miquel Marco ja reflexiona al voltant d'aquest profús ventall a la seva tesi doctoral, *El Llibre de Fortuna i Prudència de Bernat Metge: estudi de les fonts literàries i edició crítica*, dirigida per Júlia Butinyà Jiménez (2004). Hi queda palès l'ús de les fonts clàssiques com a continuació d'una reminiscència oral i el diàleg amb les tradicions anteriors. Marco promet i compleix un estudi clar i coherent de l'obra metgiana. Malgrat la seva brevetat és un treball biogràfic i del corpus metgià complet. Després ens porta de la

mà per l'argument, els temes, les fonts, la llengua, l'estil i els manuscrits de l'obra.

El llibre es divideix en apartats molt específics. En el "Pròleg" (11-14), Júlia Butinyà planteja la importància de la lectura interactiva de l'obra de Metge, que potencia el seu vessant humanista. La "Introducció" (15-54) inclou un estudi detallat de diversos aspectes generals de l'autor i l'obra que mostren una vegada més l'arrel humanista del notari català. Totes aquestes explicacions ens condueixen al mateix text (55-114), que arriba amb les acurades aportacions de l'editor. Segueix a això un glossari (115-30) i una bibliografia (131-40) exhaustiva, que completen de manera adequada aquesta edició crítica.

Entrant de ple en qüestions més tècniques de la seva tasca com a editor, Marco planteja el context personal i històric de l'autor, seguint l'estudi biogràfic del treball *Obras de Bernat Metge* de Martín de Riquer.

La nostra edició proposa un ampli desenvolupament històric d'un text i autor que dialoga amb el seu temps d'una manera innovadora i gens comú. L'edició de Marco fa una parada interessant per les seves traduccions: "Si es té en compte la personalitat de

Metge, les seves traduccions no es podien interpretar com a mers exercicis estilístics o com a simples obres fetes amb una finalitat exclusiva de fer riure o de divertir els lectors” (21-22). Doncs, Marco ens explica la importància de la mirada i punt de vista de Metge. El notari català autor de *Lo somni* (1399), amb aquesta obra, juga amb les convencions del seu moment i construeix un text d’urgència. Per aquest motiu les dues obres tenen una visió global de conjunt semblant. Marco capta aquesta idea, fent un estudi acadèmicament exemplar. A més a més recull les diferents veus crítiques que han donat sentiment i raó a aquest treball.

Miquel Marco va explicant les diferents seccions i afegint amb les notes el valor acadèmic: “És un poema narratiu de caràcter al·legòric, escrit l’any 1381. Consta de 1194 versos pariatos, *noves rimades*, de vuit síl·labes” (24-25). Ens dona la informació concreta per a poder entendre l’obra, però mai de manera innecessària. És una lectura paral·lela: d’una banda, ens porta de la mà pel rerefons de l’obra (“aquesta extrema situació en què es troba Metge s’ha relacionat amb els possibles recels i enveges que el jove Bernardó va poder suscitar a la Cancelleria, a causa del tracte de favor dispensat pel duc de Girona i que es traduïa en la percepció de quantiosos i regulars emoluments i donacions” [26]); i d’altra banda, per la nova lectura i interpretació del text (“l’obra es pot considerar una justificació per refermar la innocència de l’autor, sobretot si es pren com a referència el paral·lelisme que s’estableix amb *Lo somni* relacionant-lo amb la finalitat de l’obra” [26]), sempre fent una reflexió de l’explicació crítica anterior. Marco ens mostra de forma detallada les múltiples vies d’interpretació. Fins i tot possibles noves mirades que aquella crítica no va tenir en compte. Per això s’ha de ressaltar el seu estudi comparatiu.

En un pla més concís, Marco treballa de forma detallada les fonts i les diverses influències metgianes en aquest poema narratiu. Les fonts d’aquest viatge fantàstic “d’un jo empíric, el de Bernat Metge, narrador-protagonista, a l’altre món, on debatrà qüestions greus amb dos personatges al·legòrics: Fortuna i Prudència” (28), que ens porta, entre altres fonts, per la tradició escatològica amb influència directa del *Roman de la Rose* i l’*Anticlaudianus*. A més a més *La Faula* i l’*Elegia de diversitate fortunae et philosophiae consolatione* ens proporcionen certs nivells innovadors d’estils que, com Marco ens explica, són molt importants per al seu model d’imitació en el microcosmos de l’inrevés que el nostre Metge ens dibuixa a l’estil de diàleg medieval (30-31). Les influències desenvolupen una part important a fer referència. Per una banda el pensament escolàstic conforma una part important en la veu de Metge: el *Llibre de Job* (“no accepten el destí perquè es consideren innocents i injustament tractats” [33]); o la moral de Ramon Llull, com, per exemple, en relació al llibre I del *Llibre de Meravelles*:

El protagonista (*del LFP de Bernat Metge*) observa la conducta irracional de la natura, fora d’un ordre, i desvincula Déu d’aquesta naturalesa. Si existeix desordre, Déu no hi és. Per tant, hi ha una relació propera entre una natura en ordre i l’existència divina. Si no hi ha ordre ni mesura, no hi

ha Déu. Cal relacionar Déu amb l'existència d'ordre. La manca d'explicació raonable per a comprendre l'existència del mal és una de les causes que porten a l'individu a l'ateisme. I dins d'aquest context és on es relacionen Llull i Metge. (37)

També, el pensament filosòfic de Sant Agustí; i Severí Boeci, amb *De Consolatione Philosophiae*: “El pensament de Boeci està clarament present a l'obra de Metge, però cal destacar que algunes idees filosòfiques seves han estat ja plantejades anteriorment per Sant Agustí” (35).

L'estudi dels personatges, el llenguatge i l'estil (38-46) proporcionen un esbós detallat de les mirades humanístiques de Metge. Per exemple, Metge, com a narrador, es converteix en un punt de convergència, segons Marco, a partir de les fonts i el seu pensament, a mesura que el poema narratiu va finalitzant i es va apartant de la resolució tradicional final (42): “La intencionalitat de Metge és la de compondre un text d'estructura medieval i situar-hi una sèrie de reflexions ètico-filosòfiques en un pla humanista” (44-45). Així doncs, hi veiem clarament la seva vessant humanista.

Marco fa un anàlisi profús de les fonts manuscrites en la part introductòria (46-53). L'edició crítica no és menys remarcable que la introducció. L'elecció entre les dues formes manuscrites que perviuen (H i O) és encertada, portant-nos al món del català de finals del segle XIV. Marco tria una o altra depenent de les parts, demostrant la seva àmplia capacitat filològica. Com és el cas de la presentació que ens fa de les dues possibles opcions de vocables que hi ha a la còpia manuscrita amb el propòsit de familiaritzar el lector amb el text.

Les explicacions de caràcter lingüístic i semàntic, que consten en les notes filològiques del text, contenen la cita o cites del diccionari d'on s'han extret. Així, el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, d'Antoni Alcover i de Francesc Moll se cita amb les sigles DCVB, i el *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* de Joan Coromines amb les de DECLC, seguits del tom i de la pàgina. (53)

La seva recollida exhaustiva de materials filològics potencia les visions i preocupacions de l'editor. Marco presenta un estudi sòlid i concís. Demostra un coneixement com cal de la bibliografia (la secció final bibliogràfica és també molt útil) i una visió de conjunt sobre el concepte i les fonts del que podem considerar ja Humanisme Català.

El ventall lèxic queda recollit a la introducció (la part de lèxic – pàgs. 53 i 54) i al glossari (115-30). És un treball significatiu per a ajudar al lector no acostumat a la lectura del català de finals del segle XIV. El glossari del final dóna llum a les possibles complicacions semàntiques que poden aparèixer al lector coetani. Tot i així ens trobem amb una edició crítica no massa llarga, però amb un text difícil per als que s'inicien a

la literatura medieval catalana. Marco fa un esforç per a fer arribar aquest text, i l'obra de Metge, a una audiència molt més àmplia que edicions anteriors.

Ens queda felicitar els editors, la RABLB i IVITRA, a més d'agrair a Miquel Marco i Artigas el seu estudi extens de les fonts, la llengua i els manuscrits, mostrant-nos així el seu coneixement filològic ampli i aportant-nos de manera succinta, clara i específica la qüestió filològica i cultural de l'obra de Metge com a part de la germinació de l'Humanisme Català. Mitjançant l'exhaustiva mirada de Marco se'ns dibuixa un Metge més proper idiomàticament parlant. Una joia, aquest treball (o millor dit tots dos treballs: el llibre i l'edició), que presenta un Metge humanista que utilitza indistintament dos llenguatges d'estil culte i popular, però sobretot ric.